O‘QUVCHI RIVOJLANISHIDAMEHNAT TA’LIMINING AHAMIYATI

Roila Yuldoshvoyevna Xaydarova
Nizomiy nomidagi TDPU Ta’lim va tarbiya nazariyasi metodikasi (texnologik ta’lim) yo‘nalishi II bosqich magistranti, Toshkent viloyati Bo‘stonliq tumanidagi 14-maktab texnologiya fani o‘qituvchisi

https://doi.org/10.5281/zenodo.8052009

Annotatsiya. *O‘quvchining rivojlanishida umumta’lim maktablarida tashkil etiladigan mehnat ta’limining ahamiyati va o’rni haqidagi fikr-mulohazalar mazkur maqola mazmunini yoritishda xizmati qiladi.*

Kalit so‘zlar: *O‘quvchi, mehnat ta’limi, moddiy va ma’naviy boylik, shaxs, zamonaviy maktab, amaliy mehnat faoliyati.*

Mehnat inson va jamiyat mavjudligining hamda moddiy va ma’naviy boyliklarning manbaidir. Mehnat va inson bir-biridan ajralmas. Mehnat insonni hayvonot olamidan yuqori ko‘tardi, uning jismoniy, aqliy va ma’naviy rivojlanishiga hissa qo‘shdi. Birinchi tosh qurollar, yog‘och va suyaklardan yasalgan asboblardan tortib kosmik kemalargacha — insoniyat taraqqiyotining ulkan yo‘li. Mehnat insonning o‘zini yaratdi.

Ishga tayyorgarlik mehnat faoliyatining o‘zidan ancha oldin boshlanadi. Shaxsning shaxs sifatida shakllanishi, uning o‘z taqdirini o‘zi belgilashi uning tug‘ilishidan boshlab va butun umri davomida atrofdagi dunyoni bosqichma-bosqich bilish bilan uzviy bog‘liqdir. Maktab yillari — bu insonning iste’dodlari, qobiliyatlari, ko‘nikmalari va qobiliyatlarining ulkan rivojlanishi davri bo'lib, u keyinchalik uni qo‘llaydi va tuzatadi. Shuning uchun maktabda mehnatga o‘rgatish masalalari hozirgi zamonda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmaydi.

Zamonaviy maktabda shaxsni muvaffaqiyatli shakllantirish faqat taəlim ishlarini amaliy mehnat faoliyati bilan oqilona tashkil etilgan uyg‘unlashtirish asosida amalga oshirilishi mumkin. To‘g‘ri yo‘lga qo‘yilgan mehnat tarbiyasi maktab o‘quvchilarining ijtimoiy foydali, samarali mehnatda bevosita ishtirok etishi, shaxsning fuqarolik kamoloti, axloqiy va intellektual shakllanishi, uning jismoniy rivojlanishining samarali omilidir. Maktab bitiruvchilarining kelajakdagi taqdiri qanday rivoj topmasin, ularga har qanday faoliyat sohasida mehnat ko‘nikma va malakalari kerak bo‘ladi. Shuning uchun ham maktab ta’limida mehnat elementi azaldan juda muhim pedagogik tendensiya bo‘lib kelgan.

Hech sir emaski, O‘zbekiston ta’limi qiyin davrni boshdan kechirgan. Shu bois ham balki umumta’lim maktablarida mehnat bilan bog‘liq dars jarayonlari tobora insonparvarlik kasb etmoqda. Ta’limni samarali mehnat bilan uyg‘unlashtirish g‘oyasi unutilmasligi uchun ta'limning o‘quv-moddiy bazasi qo‘llab-quvvatlanishi ham juda ahamiyatli jihatdir. Hozirgi bosqichda ta’lim jarayonida asosiy e’tibor o‘quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning ehtiyojlari va moyilliklariga muvofiq tabaqalashtirilgan ta’limni kengaytirish, ixtisoslashtirilgan maktablar va sinflar tarmog‘ini rivojlantirishga qaratilmoqda. O‘rta ta’lim darajasini ilmiy-texnikaviy taraqqiyot talablariga javob berishini ta’minlovchi turli fanlarni tashkil qilish ham o‘quvchi-yoshlarda mehnat ko‘nikmalarini jadal rivojlanitirihs uchun xizmati qiladi.

Shu sababli hozirgi vaqtda maktab o‘quvchilarini umumiy mehnatga tayyorlash masalalari mamlakatning kelajagi bilimlari, ko‘nikmalari, maqsadlari, istaklari va intilishlari yuqori saviyada bo‘lgan o‘quvchi-yoshlarga bog‘‘liq bo‘lib borayotganligi har qachongidan ham dolzarb masaladir.

Insoniyat oldidagi mehnat ta’limi muammosi ancha oldin paydo bo‘lgan. Pedagogika klassiklari - Ya.A.Komenskiy, J.Lokk, I.G.Pestalozzi, K.D.Ushinskiy, V.A.Suxomlinskiy va boshqalarning asarlarida mehnat ta’limi muammosi bo‘yicha ko‘plab qimmatli fikrlar mavjud. Pedagogikaning atoqli vakillari A.V.Lunacharskiy, A.S.Makarenko, V.A.Suxomlinskiy yoshlarni mehnat tarbiyasi va kasbga yo‘naltirishda ma’naviyat bo‘lishi kerakligiga e’tibor qaratadi, ya’ni mehnat tushunchasining o‘zi ilhom, ijodkorlik, axloqiy poklik, uning ijtimoiy qadriyatini anglash bilan bog‘liq bo‘lgan “ma’naviy ehtiyoj” darajasiga ko‘tarilishi kerak deb hisoblashiga guvoh bo‘lishimiz mumkin. Buyuk ustoz V.A.Suxomlinskiyning yozishicha, mehnat o‘quvchilarimizning ma’naviy hayotiga kirganida buyuk tarbiyachiga aylanadi, do‘stlik va birodarlik quvonchini beradi, izlanuvchanlik va qiziquvchanlikni rivojlantiradi, qiyinchiliklarni yengib o‘tishning hayajonli quvonchini uyg‘otadi, dunyoda tobora ko‘proq yangi go‘zalliklarni ochib beradi, atrofimizda moddiy ne’matlar yaratuvchining birinchi fuqarolik tuyg‘usini uyg‘otadi, ularsiz inson hayoti mumkin emasligini anglashlariga ham turtki bo’ladi. Ayni shu haqiqatlarni inobatga olib, pedagogik va ta’lim innovatsiyalarining zamonaviy mualliflari maktab o‘quvchilarini mehnat tarbiyasi masalalariga amalda yetarlicha e’tibor berishlari muhimdir.

Shaxsni axloqiy tarbiyalashda borasida ham mehnatning ahamiyati nihoyatda katta. Ko‘pgina o‘qituvchilar mehnat faoliyatini fuqarolik ongini, vatanparvarlik tuyg‘ularini rivojlantirish, o‘zlarining ijtimoiy burchini tushunish bilan bog‘lashadi. Bolada rivojlanishi va shakllanishi kerak bo‘lgan muhim fazilatlardan biri — mehnatsevarlikdir. Mehnatsevarlik — mehnatga ijobiy munosabatni ifodalovchi, insonning mehnat faoliyati, mehnatsevarligi va mehnatsevarligida namoyon bo‘ladigan axloqiy sifatdir. Mehnat amaliy ishlab chiqarish faoliyati insonning jismoniy rivojlanishiga foydali ta’sir ko‘rsatadi. Mehnat insonning aqliy qobiliyatlarini, uning zukkoligini, ijodiy zukkoligini rivojlantiradi. Zamonaviy ishlab chiqarishda ishlash keng ta’lim va texnik tayyorgarlikni, yangi texnologiyani tez o‘zlashtirish qobiliyatini, mehnat amaliyotini ratsionalizatsiya qilish va takomillashtirish qobiliyatini talab qiladi. Ayni shu sanalganlarni inobatga olib, bugun umuma’lim maktablarida mehnat ta’limi bila bog‘liq dars mashg‘ulotlarini keng va chuqur mazmunda tashkil qilish umumata’lim maktablarining eng oldi vazifalari sirasida turisti zarurdir.

Xulosa qilib umumta’lim maktablarining o‘quvchilarini mehnatga tayyorlash insonning mehnat sifatini tarbiyalash, nafaqat kelajakdagi yaxshi yoki yomon fuqaroni tayyorlash va tarbiyalash, balki uning kelajakdagi turmush darajasini, farovonligini ham tarbiyalashdir deyish mumkin. Negaki, mehnat —bu insonning moddiy va ma’naviy ehtiyojlarini qondirishga, uning jismoniy va ma’naviy muhim kuchlarini, shuningdek, axloqiy fazilatlarni rivojlantirishga qaratilgan ongli, maqsadga muvofiq, ijodiy faoliyatidir.

REFERENCES

1. Jalilova D.U. Psychological And Technological Features of Increasing the Efficiency of Educational Activity of Talented Students in Presidential Schools. Journal of Pedagogical Inventions and Practices ISSN NO: 2770-2367 (https://zienjournals.com).
2. Roila Yuldoshvoyevna Xaydarova. ORGANIZATION OF INDEPENDENT EDUCATION IN THE FIELD OF TECHNOLOGY IN PREPARING PUPILS FOR EDUCATION ON THE BASIS OF FOLK CRAFTS. SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 2 ISSUE 4 APRIL 2023. 100-101p.

3. Roila Yuldoshvoyevna Xaydarova. METHODOLOGY OF FORMATION OF COMPETENCES OF PUPILS' INTEREST IN NATIONAL CRAFTS BASED ON THE CLUSTER APPROACH. SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 2 ISSUE 4 MARCH 2023. 373-374p.
4. Roila Yuldoshevna Xaydarova. CLUSTER TYPES AND ORGANIZATION OF THE PROCESSES OF LESSONS DEDICATED TO NATIONAL CRAFTS FROM TECHNOLOGY SCIENCE BASED ON THEM. SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 2 ISSUE 4 MARCH 2023. 68-69p.
5. Roila Yuldoshevna Xaydarova. THE IMPORTANCE OF THE CLUSTER APPROACH IN MODERN EDUCATION. SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 2 ISSUE 1 JANUARY 2023. 434-435p.
6. Yulchiyeva M.T. O‘QUVCHILARNING IJODKORLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA FOYDALANILADIGAN METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 1 ISSUE 8 UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-3337. 198-201p.
7. https://t.me/jalilova_dilshoda_2292
8. https://t.me/ilmiy_yordam_beraman
9. https://t.me/jalilova_dilshoda_2292
10. https://t.me/ilmiy_yordam_beraman
11. https://cyberleninka.ru
12. http://scientists.uz
13. https://www.bukhari.uz